

КОРУПЦІЙНА СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

І. І. Мазур,
доктор економічних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
iimazur@ukr.net

Досліджується взаємовплив інтелектуального бізнесу і корупції. Пропонуються шляхи обмеження корупції в інтелектуальному бізнесі та напрями розвитку інтелектуального бізнесу в Україні.

Ключові слова: інтелектуальний бізнес, корупція, комунікативна тінь, детинізація, комерціалізація об'єктів наукових досліджень.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сьогодні в Україні найголовнішою проблемою є корупція, що як іржа роз'їдає не лише економіку, але й все суспільство. Характерним для українського суспільства є нормальне сприйняття побутової корупції, дозвільної корупції щодо започаткування та ведення бізнесу та не сприйняття її у владних структурах різного рівня.

Сьогодні будується світ, в якому не можна розкривати свою слабкість, отже стратегія розвитку підприємницької діяльності орієнтується на талановитих людей. Але історія розвитку бізнесу знає й протилежну ситуацію. Enron - загальновідома збанкрутіла у 80-х рр. XX ст. компанія США мала за принцип - мій геній робить великим не лише мене, але й всю компанію, якраз він створює вартість, мій геній і є прибуток. Тобто орієнтація на талановитих і створює прибуток. Разом з тим, топ-менеджер компанії Enron А. Мартін висловилаь

однозначно: «обдурити когось із своїх же було ознакою креативності та величчя» [1, с. 121].

Виходить, що нечесність і аморальність притаманні навіть талановитим підприємливим особам.

У цьому контексті особливого значення набуває те, що інтелектуальна економіка, зокрема інтелектуальний бізнес, має ознаки корупційних складових.

Теоретичні положення щодо економічної складової інтелектуальної власності розкриті у працях: Белла Д., Барні Дж., Кастельса М., Тоффлера Е., Базилевича В., Гейця В., Чухна А., Бутнік-Сіверського О, Вірченка В., Якобчук В. та інших. Комерціалізація об'єктів наукових досліджень розкривається у наукових працях: Черваньова Д., Жилінської О., Осецького В., Гури В., Кот Л., Євтушевської О., а також іноземних вчених Е. Менсвілда, М. Портера, Ф. Хайєка, Й. Шумпетера, К. Уайата та інших.

Проблеми корупції досліджують українські економісти: Варналій З., Мандибуря В., Тищук Т., Огреба В. та інші.

Разом з тим майже відсутні наукові праці, в яких би системно та комплексно висвітлювались проблеми корупції в інтелектуальному бізнесі України. Відтак обрана нами проблема є актуальною не лише для України.

Мета та методика дослідження. Метою даної роботи є системний підхід до виявлення корупційної складової в інтелектуальному бізнесі України і обґрунтування шляхів її обмеження. Теоретико-методологічною базою дослідження стали системний і синергетичний підходи, а також каузальна непрозорість і нелінійність оціночних суджень, що дало можливість отримати певні висновки.

Результати досліджень. Інтелектуальний бізнес (інноваційне високотехнологічне підприємництво) є

складовою інтелектуальної економіки, який здійснюється як комерціалізація об'єктів наукових досліджень. Виходячи з того, що комерціалізацію об'єктів інтелектуальної власності визначають як взаємовигідні (комерційні) дії всіх учасників процесу перетворення результатів інтелектуальної праці у ринковий товар [2], інтелектуальний бізнес прагне комерційного успіху для всіх суб'єктів, задіяних у процесі комерціалізації наукових результатів.

Корупцію у широкому розумінні ми визначаємо як комерціалізацію посадових обов'язків чиновників. Тобто чиновник, маючи доступ і можливість розподіляти ресурси в широкому розумінні, перерозподіляє їх на комерційних засадах, задовольняючи в першу чергу свій економічний інтерес. А оскільки корупція є складовою тіньової економіки, слід нагадати що в сучасному суспільстві є комунікативна тінь - економічна діяльність, зумовлена новітніми досягненнями інформаційного суспільства, яке не підпадає під дію чинного законодавства та обліку офіційною статистикою, оскільки є віртуальною. Отже, складно з комунікативної тіні здійснювати оподаткування діяльності та контроль за податковими надходженнями.

До корупційних дій в інтелектуальному бізнесі відносять: несумлінну реєстрацію, піратство, плагіат, підроблення та зміну інформації, розмиття торговельної марки, контрафакцію, крадіжку комерційної таємниці тощо.

Шляхи обмеження корупції в інтелектуальному бізнесі:

- 1) етична поведінка як усередині компанії, так і зовнішніх агентів - постачальників, підрядників, бізнес-партнерів;

- 2) точна бізнес-документація компанії завдяки постійному моніторингу бізнес-діяльності та дотриманню

процедури ведення точних і повних записів бізнес-інформації та угод;

3) анти-відплата тобто політика захисту інформаторів щодо порушення антикорупційної політики;

4) оцінка ризику корупційних діянь, перш за все ймовірність і серйозність таких дій;

5) комплексний ризик-менеджмент бізнес-партнерів;

6) прихильність бізнес-партнера до антикорупційних дій;

7) періодичні тренінги для компанії з подолання корупції для забезпечення ефективної комунікації ведення бізнесу;

8) доступність і одночасно конфіденційність (в такій мірі, щоб дозволити повідомляти про корупційні порушення без помсти від інших) каналів звітності;

9) проведення зовнішньої перевірки діяльності компанії з антикорупційних інституцій.

Висновки та пропозиції. Інтелектуальний бізнес неможливий без детінізації економіки, яка включає в себе створення сприятливих умов для ведення підприємницької діяльності, зокрема чіткої правової регламентації відносин в інноваційній діяльності.

Можливі два шляхи розвитку інтелектуального бізнесу в Україні:

- за рахунок удосконалення вже існуючих інституцій, але це не змінює траєкторії розвитку суспільства (діюче чиновництво не здатне змінюватись і змінювати);

- обрання європейського вектору розвитку інтелектуального бізнесу України, що є набагато складнішим, але в перспективі дасть очікувані результати.

Список використаних джерел

1. Bethany McLean, Peter Elkind. The Smartest Guys in the Room: The Amazing Rise and Scandalous Fall of Enron. - New York: Penguin Group, 2003.

2. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності [електронний ресурс] / П. М. Цибульов. – К., 2005. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/31971/>